

Volodymyr Lychkovakh, PhD, professor, professor of the Chernihiv National Technological University, chair of the humanities

THE DIALOGUE OF CULTURES IN CHRISTIAN PHILOSOPHY OF THE NAME

The author, having analyzed the dialogue of cultures in the Christian philosophy of the name, expostulates the «culturological onomatology» in understanding of the Other as the Neighbor or the Encountered. The cultural dialogics is seen in the Meeting of the Antique, Medieval and Modern, of the Old and the New Testaments, of East and West, of the names, spiritual entities, forces and energies. Understanding and considering the name in its ontology and enioesthetics promotes tolerance, mutual understanding and peacefulness. All this is vital for overcoming the inter-civilizational, inter-confessional, inter-national conflicts, xenophobia and aggression.

Contemporary dialogics of culture manifests itself in various – diachronic and synchronic – aspects: historical, inter-civilizational, inter-national, inter-confessional, intersubjective, intertextual, synergetic, inter-regional etc. Dialogism is semantically present in virtually every trend of philosophical and culturological disciplines, in their ideas, concepts, categories. It is also true concerning language, mentality, the hermeneutic sphere of understanding, interpretation and denomination. For example, the onomatology as the «study of the name» is based on the philosophical, religious, linguistic and cultural dialogues between the Ancient Greece, Middle Ages and Modernity, between paganism and Christianity, between the world-outlook, mental, axiological and communicative existential paradigms of different epochs and nations. In the time of the active development of the (post)informational societies, the essence and the meaning of the Name, of nomination, definition often become a decisive factor both in the cultural strategies of “dialogue”, understanding, peace, and, unfortunately, also in the situations of conflicts, enmity, inter-national xenophobia and even aggression.

The aim of the article is to analyze the ontology and esthetics of the Name and thus to reveal the role of the culturological onomatology in the dialogue of cultures. On the example of S. Bulgakov’s «Philosophy of the Name» we show the dialogical relations between the Antique and Christian philosophy, find the significance of the «Name dialogue» for understanding the contemporary civilizational, outlook-informational and value-communicative processes in the formation of the tolerant of the Other eco-humanistic society. The «Philosophy of God’s Name» should become the philosophy of the «Neighbor» as the «Encountered». This would comprise both theoretical foundation and practical possibility for the real culture dialogue both in the World and inside Ukraine.

Key words: philosophy of the name, dialogue of cultures, culturological onomatology, ergo-informational esthetics.

УДК 085

Стогній Олена Михайлівна
доктор філософії у сфері міжнародних
відносин, Голова ГО «Країна життя», член
Громадської Ради при Міністерстві
культури України

КУЛЬТУРА ШАНУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВЗАЄМОЗВ’ЯЗКІВ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ГРЕЦІЇ)

У статті розглянуто закономірності процесу взаємопроникнення культурних цінностей, впливу на етнічну культуру інших культур. На прикладі України та Греції показано плідність діалогу культур через їх взаємопроникнення. Розглядається сутність закону відмінностей та його застосування на практиці у відносинах між двома етносами. Наголошується на важливості для окремих індивідуумів – носіїв різних культур – вміти поважати особливості іншої культури. Особлива увага приділяється вивченню фактора шанування відмінностей та особливостей різних культур як умови для ефективного діалогу між ними та їх взаємозбагачення.

Ключові слова: діалог культур, діалогічність, культурологія, взаємоповага, цінування відмінностей, закон відмінностей.

На сучасному етапі євроінтеграційних процесів, в які залучена Україна, а також розбудови демократичного суспільства діалог культур є значущим питанням, яке потребує уваги та тісних обговорень. В рамках стрімкого процесу всесвітньої глобалізації, що призводить до розширення взаємодії між різними країнами та їх культурами, діалог культур стає все більш затребуваним.

Спілкування з іноземцями, а значить, і їх культурою стає все частішим явищем в нашому житті. За таких умов великого значення набуває питання визначення умов для ефективного діалогу культур.

Проблемами діалогу займалися, А. Аверинцев, М. Бахтін, В. Борєв, М. Лакшин, Ю. Лотман, Л. Щерба, Л. Якубинський і т.д. Взаємодію культур досліджували К. Леві-Стросс, Г. Хершковец, С. Артановський, С. Арутюнов, Б. Єрасов, Л. Іонін, Н. Іконникова та інші. Проте, існує небагато досліджень на тему важливості фактору шанування відмінностей в процесі діалогу культур.

Метою статті є визначення умов для ефективного діалогу культур, а також ступінь впливу шанування відмінностей інших культур на позитивний розвиток та збагачення української культури.

Жоден народ не може існувати і розвиватися ізольовано від своїх сусідів. Контакти між народами завжди були потужним стимулом історичного процесу. З моменту становлення перших етнічних спільнот давнини території, де стикалися і взаємно збагачувалися традиції різних народів, ставали головними центрами розвитку людської культури. Діалог культур завжди представляв собою міжетнічні, міжнаціональні контакти. Він був та є необхідним фактором у становленні дружніх міжетнічних відносин. Відносини між Україною та Грецією мають майбутнє тільки за умови тісного діалогу їх культур.

Діалог передбачає активну взаємодію рівноправних суб'єктів. Взаємодія культур і цивілізацій передбачає і якісь загальні культурні цінності. Діалог культур може виступати як фактор примирення, що попереджає виникнення воєн і конфліктів. Він може знімати напруженість, створювати обстановку довіри і взаємної поваги. Поняття діалогу особливо актуально для сучасної культури. Сам процес взаємодії і є діалог, а форми взаємодії являють собою різні види діалогічних відносин. Ідея діалогу має свій розвиток в глибокому минулому. Давні тексти культури Індії наповнені ідеєю єдності культур і народів, макро- і мікрокосмосу, роздумами про те, що здоров'я людини багато в чому залежить від якості його взаємин з навколишнім середовищем, від свідомості сили краси, розуміння як відображення Всесвіту в нашому бутті [5].

У наш час поняття «діалог культур» досить широко вживається. Під цим словосполученням розуміється «така форма і спосіб комунікації двох культур, коли кожна із сторін визнає іншу як рівну, виявляє до неї інтерес, визнає її відмінність, поважає її унікальність і водночас через пізнання і визнання характеристик іншої культури поглиблює уяву про себе, чіткіше усвідомлює себе, свої контури і якості, поглиблює само ідентичність» [10].

Методологія взаємодії культур, зокрема, діалогу культур, була розроблена в працях М. Бахтіна. Діалог за М. Бахтіним - це взаєморозуміння учасників процесу, і в той же час збереження своєї думки, збереження дистанції [2, 430]. Важливо наголосити, що міжкультурний діалог починається з діалогу окремих носіїв культури – представників тієї чи іншої нації. Коли мова йде про діалог культур як комунікацію культур, ми завжди повинні розуміти, що цей діалог йде на рівні окремих індивідуумів. Тобто діалог культур є плідним, якщо носії окремих культур вміють спілкуватися, поважаючи відмінності в чужій культурі. За словами В.С. Біблера, соціокультурне життя людей змінилося: відбувся «перехід від ідеї» людини освіченої і освіченого» до ідеї «людини культурної» [3, 384]. Тобто людина, яка претендує називатися освіченою, яка бажає успішно співіснувати в соціумі, повинна мати навички комунікацій з носіями інших культур, навіть культур з суттєвими відмінностями. Більш того, індивід в сучасності «не має свого міцного культурного місяця, він сучасно культурний лише в тій мірі, в якій здатен кожен раз заново вирішувати і перерішувати всі значення...» [3, 388]. Що означає те, що справжньою соціальною людиною має право називатися нею при умові, якщо має навички жити серед різних культур, приймати їх, як рівні, поважати, плідно співіснувати, не втрачаючи своєї індивідуальності та зберігаючи культурні переваги.

Різноманіття культур споконвіків передбачало їх діалог для подальшого співіснування. Здатність однієї культури освоювати досягнення іншої завжди було і буде одним з джерел її життєдіяльності. Будь – яка культура, що замикається на собі, не може сподіватись ні на подальший розвиток, ні на довге існування. Культура, замкнена на собі, це культура у стані рівноваги. А будь-яка система не може знаходитись у стані рівноваги довгий час без того, щоб не наблизитись до деградації. Зустріч культур створює кризову ситуацію, яка призводить або до творчої переробки чужоземних традицій, або до вироблення власного культурного продукту під впливом іншого. У будь-якому випадку подібний виклик вочевидь призводить до позитивних результатів, яким є саморозвиток та самовдосконалення культур.

Ю. Лотман вважає, що саморозвиток як внутрішньо суперечливий процес, притаманний саме тим культурам, які знаходяться у діалозі між собою [7]. Саме зовнішні «впливи» інших культур забезпечують життєздатність культури окремого народу. Процеси глобалізації в світі передбачають зіткнення культур, що є неминучим процесом. Культури, що бояться втрати самоідентифікації саме

через процес зіткнення та взаємопроникнення іншої (чужої) культури, не розуміють, що саме зовнішні впливи не тільки не послаблюють, але й зміцнюють національну культуру, збагачуючи її надбаннями інших культур. Також важливо зазначити, що не буває абсолютно «чистих» культур. Ц.Тодоров вважає, що культура постає продуктом взаємодії численних культур. Скрізь існують лише змішані культури. Але, в той час як одні культури пишуться своєю множинністю, інші намагаються її приховати. Ц.Тодоров закликає саме до такого діалогу культур, коли зростає розуміння в ще більшій потребі перекладів ідей і книг інших країн, навчання за кордоном студентів університетів, більш поширеному навчанні іноземних мов і більш широкій підтримці досліджень інших культур [8].

Діалог культур це можливість для кожної культури, а саме України та Греції, передати свої кращі досягнення у світову скарбницю культури. Як висловився М. Бахтін: «Ми ставимо чужій культурі нові питання, яких вона сама собі не ставила, ми шукаємо у ній відповіді, на ці наші питання; і чужа культура відповідає нам, відкриваючи перед нами нові свої сторони, нові смислові глибини» [2, 335]. Тим самим діалог культур безумовно має стати плідним для обох сторін.

Шукаючи відмінності в іншій культурі, ми можемо піти двома шляхами: знехтувати її особливостями, що приведе до посилення напруги у міжкультурних відносинах; чи оцінити відмінності і перейняти найкращі з них. Найкращим прикладом цього є перейняття Київською Руссю за досить короткий час кращих досягнень розвинутої візантійської культури зразу після прийняття християнства у X ст. н.е.

Прийняття християнства значно вплинуло на подальший розвиток Київської Русі:

- нова віра сприяла остаточному розкладу родового ладу й формуванню та зміцненню нових феодальних відносин у східних слов'ян;
- християнство стало надійним ґрунтом для створення могутньої, централізованої самодержавної країни;
- прийняття християнства сприяло зростанню міжнародного авторитету держави;
- під впливом християнства поступово відбулася докорінна зміна світобачення та світосприйняття населення Давньоруської держави;
- нова віра заклала якісно нові підвалини в культурній сфері, сприяла розвитку писемності, літератури, архітектури та мистецтва.

Прийнявши християнство Київська Русь за досить короткий час перейняла кращі досягнення розвинутої візантійської культури. Отже, запровадження на Русі релігії з візантійськими коренями, безумовно, було явищем прогресивним. Воно сприяло формуванню та зміцненню феодальних відносин, розвитку державності, зростанню міжнародного авторитету, розвитку культури [9]. Цей приклад найкраще показує досягнення плідності в діалозі двох культур.

Ми можемо припустити інший варіант розвитку подій. Якби Київська Русь вибрала шлях спокою (бо діалог культур це завжди є вихід з зони комфорту), недоторканості самотньої культури, вона б не мала того поштовху в розвитку освіти, мистецтва та побуту. Діалог культур – завжди був і буде викликом, виведенням зі стану рівноваги, так званою кризою культури. Прийняття християнства Київською Руссю стало позитивним викликом, та вивело її культуру зі стану рівноваги, що призвело до піку її розвитку. Зустріч культур створило кризову ситуацію, яка призвела до творчої переробки чужоземних традицій, та до вироблення власного культурного продукту під впливом іншого. Київська Русь засвоїла культурні норми, зразки поведінки, атрибути престижу та навіть мову Візантії. За цими зразками створилися і власні пам'ятки культури. Наприклад, Собор Святої Софії Київської як шедевр візантійського стилю на київському ґрунті XI ст., що є копією (не точною) Константинопольської Софії.

У сучасній філософії (Е. Левінас, М. Бахтін, В. Біблер) діалог культур тлумачиться як не просто спілкування різних народів, але спілкування зі спробою узгодження їх цінностей зі своїми. Це не просто пасивне примирення з фактом існування іншої, відмінної культури, не просто зацікавленість нею і виявлення відмінностей, але усвідомлення її як альтернативи щодо деяких найбільш застосовних для індивідууму аспектів життя [4]. Прикладом цього знову ж виступає процес вищезгадане перейняття християнської релігії Київською Руссю, коли відбулася докорінна зміна світобачення та світосприйняття населення Давньоруської держави.

Це ще раз доводить, що діалог є універсальним принципом, який забезпечує саморозвиток культури. Всі культурні та історичні явища є продуктом взаємодії, спілкування. У ході діалогу культур відбувається їх розвиток через збагачення найкращими характеристиками інших культур.

Важливу роль в діалозі культур має наявність такої властивості культури як «діалогічність», яка притаманна українській культурі. Поняття «діалогічності» було введено М.Бахтінінм для позначення «відкритої установки на слухача», «спрямованості на майбутню відповідь, яку воно передбачає і яка

будується відповідно до неї». Саме поняття «діалогічності» означає внутрішньо притаманну культурі настанову на співробітництво з іншою культурою, здатність до творчої взаємодії. На сучасному етапі розвитку світу культура будь-якого народу, яка не виробила цю властивість, приречена на деградацію.

Суть діалогічності – в продуктивній взаємодії суверенних позицій, які складають єдиний і багатоаспектний смисловий простір і загальну культуру. Головне, що відрізняє діалогічність від монологічності – прагнення до розуміння взаємин різних поглядів, ідей, явищ, соціальних сил.

Діалогічність передбачає зіставлення національних цінностей і вироблення розуміння того, що власне етнокультурне співіснування неможливо без поважного і дбайливого ставлення до цінностей інших народів. Вплив однієї культури на іншу реалізується тільки в тому випадку, якщо існують необхідні умови для такого впливу. Діалог двох культур, що передбачає проникнення в систему цінностей тієї чи іншої культури, повагу до них, подолання стереотипів, синтез самотнього і інонаціонального, що веде до взаємозбагачення і входженню у світовий культурний контекст, можливий тільки за наявності шанобливого ставлення однієї культури до іншої.

Протягом всієї історії людства різні культури могли мирно співіснувати і спілкуватися тільки за умови, якщо обидві сторони характеризувалися культурою шанування, яка полягала у здатності розглядати особливості в чужій культурі, релігійних уподобаннях, мові, та гідному вшануванні цих особливостей, вміли цінувати етнічні відмінності, були здатні помічати їх унікальність, цінувати красу, розуміти взаємозв'язок і залежність однієї культури від іншої. Культура шанування – це розуміння того, що інші культури можуть збагатити, а також навчити чомусь окрему особистість та націю в цілому. Коли ж носії окремої культури закривали очі на особливості іншої культури, це приводила не тільки до підсилення ворожнечі між народами, але й лишало їй можливості збагатитися унікальністю цих народів. Здібність бачити відмінності в іншій культурі може стати як бар'єром відносин, так і прискорювачем взаємопроникнення культур.

Увага та шанування є необхідними умовами для подальших продуктивних для обох сторін взаємовідносин. Якщо одна культура цікавиться іншою, тоді починається діалог. Далі при умові наявності шанування та поваги до виявлених відмінностей наступним кроком у процесі взаємопізнання культур буде взаємозбагачення цінними історико-культурними надбаннями.

Тільки при наявності шанування можна стверджувати, що взаємодія культур - це взаємообумовлений, двосторонній процес, коли зміна стану і зміст однієї культури супроводжуються змінами в іншій культурі. Це підтверджує М. Бахтін, за яким одним з наслідків діалогу культур є наступний: «При діалогічній зустрічі двох культур вони не зливаються і не змішуються, кожна зберігає свою єдність і відкрити цілісність, але вони взаємно збагачуються» [2, 360].

Взаємне збагачення в цьому сенсі означає процес обміну та використання духовних та культурних цінностей, створених іншою національною культурою. Це художні цінності, філософські і моральні, правові ідеї, техніко-технологічні досягнення, які стають власним надбанням іншої культури. Так, після прийняття християнства у X ст. н.е. Київська Русь змогла перейняти надбання візантійської культури: писемність, літературу, архітектуру та мистецтво, - та зробити їх власним надбанням.

Сандей Аделаджа у праці «Повага – шлях до величі» вивів закон відмінностей, на якому базується вміння шанувати відмінності. Тільки людина, відмінна від тебе, може гідно оцінити твою цінність, твою обдарованість, він може по справжньому збагатити тебе, зробити тебе сильнішим, передати тобі свій неповторний досвід, знання, а ти можеш збагатити його своїм досвідом [1, 94].

Перефразовуючи вищесказане в контексті статті, можна стверджувати, що тільки та культура, яка здатна гідно оцінити іншу культуру, навіть з істотними відмінностями, здатна збагатитися спадщиною, надбаною іншою культурою в процесі історичного розвитку.

Історія України наповнена прикладами позитивного впливу грецької культури на українську. Одним з таких прикладів є вже раніше згадане прийняття християнства на Київській Русі у X ст. н.е. І зараз українському народу є чому навчатися у представників грецької культури. Наприклад, сім'я в сучасній грецькій культурі характеризується міцними зв'язками між її членами, що має культурно-історичні корені. У найважчі часи родичі підтримують один одного. Насамперед це стосується відношення до батьків: будинки престарілих рідкісні в Греції. Багато бабусь й дідусів живуть в безпосередній близькості від своїх дітей і онуків. На жаль українське суспільство ще не досягло подібного рівня відносин до своїх батьків. В тій же мірі грецьке суспільство зможе знайти скарби в українській культурі, які збагатять її.

Українське суспільство може збагатитися культурним надбанням Греції, що стане поштовхом до кардинальних змін у свідомості українського народу. Це вірне і для Греції. Вищесказане ні в якому разі не означає втрату культурною ідентичності. Діалог культур передбачає, що загальнолюдські

цінності в цьому процесі мають змінюватися в кращу сторону, привласнюючи позитивні риси її проявів з інших культур, зберігаючи свою унікальність. Це підтверджує К. Леві-Стросс, виступаючи проти знищення відмінностей між людьми, між культурами, порушення їх різноманітності та неповторності[6].

Підсумовуючи, зазначимо, що Греція та Україна мають великий культурний потенціал і, як наслідок, потенціал двосторонніх відносин. У цих двох держав є матеріальні та людські ресурси, дух, традиції. Цей потенціал відкриває величезні перспективи співпраці між двома державами: Греції та України. Історія робить нерозривними відносини між цими країнами. На сьогодні існує значний простір для розширення двостороннього обміну та співробітництва в сфері культури, що має своїм базисом зміцнення процесу перейняття досвіду між державами.

На основі викладеного можемо стверджувати, що повага і шанування особливостей та відмінностей культур Греції та України приведе до плідного діалогу, який збагатить ці культури, піднявши їх на ще вищий рівень розвитку.

Автор вважає, що повинно робитися все можливе, щоб взаємовигідна та взаємно виграшна співпраця між країнами постійно розширювалася.

Цьому насамперед буде сприяти:

- створення спільного культурного центру як в Україні, так і в Греції;
- проведення днів Греції в Україні і України в Греції;
- розширення культурного обміну між двома державами.

Література

1. Аделаджа С. Почтение – путь к величию / С. Аделаджа, О. Быкова. – К.: «ИЗДАТЕЛЬСТВО СТАРТ», 2013. – 112 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М., 1986.
3. Біблер В.С. Задуми. – М., 2002.
4. Библер В.С. Нравственность. Культура. Современность: (Философские размышления о жизненных проблемах) / Владимир Соломонович Библер. – М.: Знание, 1990. – 64 с.
5. Кокшаров Н.В. Взаимодействие культур: диалог культур [Электронный ресурс] / Н.В. Кокшаров. – Режим доступа до ресурсу <http://credonew.ru/content/view/352/55/>
6. Леві-Стросс К. Раса і культура / К.Леві-Стросс. – Москва, 1983. – 248 с.
7. Лотман Ю.М. Проблема византийского влияния на русскую культуру в типологическом освещении / Юрий Михайлович Лотман // Византия и Русь. – М.: Наука, 1989. – С. 227.
8. Тодоров Ц. Цивилизованный диалог [Электронный ресурс] / Цветан Тодоров ; [пер. с англ.. И. Сащенкоковой]. – Режим доступа до ресурсу: http://n-europe.eu/article/2008/06/10/tsivilizovannyi_dialog.
9. Толочко П. Київська Русь. – К., 1996.
10. Шульга М.О. Формула злагоди – діалог культур // Віче. – 1997. – № 1. – С. 33.

References

1. Adeladja S. Pochtenie – put' k velichiyu / S. Adeladzha, O. Bykova. – K.: «IZDATEL'SVO START», 2013. – 112 p. (rus)
2. Bakhtin M.M. Estetika slovesnogo tvorchestva. M. 1986. (rus)
3. Bibler V.S. Zadumi. M. 2002. (rus)
4. Bibler V.S. Nravstvennost'. Kul'tura. Sovremennost': (Filosofskie razmyshleniya o zhiznennykh problemakh) / Vladimir Solomonovich Bibler. M.: Znanie, 1990. 64 p. (rus)
5. Koksharov N.V. Vzaimodeystvie kul'tur: dialog kul'tur: <http://credonew.ru/content/view/352/55/> (rus)
6. Levi-Stros K. Rasa i kul'tura / K.Levi-Stros. Moscow/.1983. 248 p. (rus)
7. Lotman Yu.M. Problema vizantiyskogo vliyaniya na russkuyu kul'turu v tipologicheskome osveshchenii / Yuriy Mikhaylovich Lotman // Vizantiya i Rus'. – M.: Nauka. 1989. 227 p. (rus)
8. Todorov Ts. Tsivilizovannyi dialog: http://n-europe.eu/article/2008/06/10/tsivilizovannyi_dialog
9. Tolochko P. Kiivs'ka Rus'. K. 1996. (rus)
10. Shul'ga M.O. Formula zlagodi – dialog kul'tur // Viche. 1997. No. 8. 33 p. (rus)

Стогний Елена Михайловна, доктор философии в сфере международных отношений, Глава ОО «Страна жизни», член Общественного Совета при министерстве культуры Украины

КУЛЬТУРА ПОЧТЕНИЯ, КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ВЗАИМОСВЯЗЕЙ (НА ПРИМЕРЕ УКРАИНЫ И ГРЕЦИИ)

Аннотация: в статье рассмотрены закономерности процесса взаимопроникновения культурных ценностей, влияния на этническую культуру других культур. На примере Украины и Греции показано

плодотворность диалога культур через их взаимопроникновение. Рассматривается сущность закона различий и его применение на практике в отношениях между двумя этносами. Отмечается важность для отдельных индивидуумов – носителей различных культур - уметь уважать особенности другой культуры. Особое внимание уделяется изучению фактора чествования различий и особенностей разных культур как условия для эффективного диалога между ними и их взаимообогащения.

Ключевые слова: диалог культур, диалогичность, культурология, взаимоуважение, оценка различий, закон различий.

Olena Stognii, Ph.D. in International Relations, Head of «Krayina zhittya» NGO, member of Public Council under The Ministry of Culture of Ukraine

RELIGIOUS CULTURE OF HONOR AS A BASIS FOR INTERNATIONAL INTERDEPENDENCE FORMING (THE CASE OF UKRAINE AND GREECE)

The article considers the regularities of the interpenetration of cultural values, other cultures influence on ethnic culture. Particular attention is paid to factor of respect as a condition for effective dialogue between different cultures.

The article notes that the dialogue of cultures is a universal principle, which provides culture self-development. All cultural and historical phenomena are a product of interaction and communication. During the dialogue of cultures process cultures development is provided through enrichment of the best features of other cultures.

It's important to note that intercultural dialogue begins with dialogue of different culture representatives. Speaking of the dialogue of cultures as cultures' communication, we must always understand that this dialogue takes place at the level of individuals. So the dialogue of cultures is fruitful if cultures' representatives are able to communicate, respecting differences in a foreign culture. The individual who claims to be called educated, who wishes to coexist in society has to gain communication skills with bearers of other cultures, even cultures with significant differences. A person has the right to be called a social person on the condition he is accustomed to live among different cultures, take them as equals, respect and productively coexist without losing his identity and preserving cultural benefits.

The variety of cultures for centuries provided their dialogue for future coexistence. The ability of culture to master achievement of other culture has always been and will be a source of life activity. Any culture which closes on itself, cannot hope for further development, or a long life. Culture, closed on itself is a culture in a state of equilibrium. And any system cannot be in equilibrium for a long time, without getting closer to degradation. The meeting of cultures creates a crisis situation, which leads to creative processing of foreign traditions, or to developing their own cultural product under the influence of another. In any case, such a challenge obviously leads to a positive result, which is a self-development and self-improvement of cultures.

Self-development as internally contradictory process inherent in the cultures which are in dialogue with each other. This external «influence» of other cultures provides viability of the culture of a separate nation. The processes of globalization in the world envisage a clash of cultures that is an inevitable process. Culture, which fears of loss of identity through the process of collision and interpenetration of the other (alien) culture, do not understand that external influences does not weaken, but strengthens the national culture, enriching it with the achievements of other cultures. It is also important to note that there are no absolutely «pure» cultures. Culture is a product of the interaction of many cultures. Everywhere there are only mixed cultures. But, while some cultures are proud of their multiplicity, others try to hide it. The article encourages precisely the kind of dialogue of cultures, when an understanding is growing in even greater need for translation of ideas and books of other countries, study abroad university students, more widespread teaching of foreign languages and more support studies of other cultures.

Throughout history different cultures can peacefully coexist and communicate only on condition that both sides characterized by the culture of respect, which was the ability to discern features in a foreign culture, religious preferences, language, and worthy respect these features, were able to appreciate the ethnic differences, have been able to notice their uniqueness, appreciate beauty, understand the communication and dependence of one culture from another. Culture respect is an understanding of that other culture can enrich and also teach the individual and the nation as a whole.

The paper argues that only the culture which is able to appreciate another culture, even with significant differences, can be enriched with its heritage and achievements in the process of historical development.

History is filled with examples of a positive impact of Greek culture on Ukrainian one. One of such example is the previously mentioned adoption of Christianity in Kievan Rus in the 10th century B.C. By now, the Ukrainian people have a lot to learn from representatives of Greek culture, which is true for the other side too.

In summary, we note that Greece and Ukraine have great cultural potential and, consequently, the potential of bilateral relations. These two states have material and human resources, spirit, tradition. This potential opens up great prospects for cooperation between the two countries: Greece and Ukraine. Based on the above states we conclude that respect and reverence features, differences of both cultures will lead to fruitful dialogue which enriches these cultures by lifting them to an even higher level of development.

Key words: dialogue of cultures, dialogicity, cultorology, mutual respect, appreciation of differences, law of differences.